

Hvorfor jeg er kommunist

Taler

Arne Ording

Dato

5 september 1921

Sted

Kristiania

- 1 Det er næsten en selvfølge at studentene hver gang de diskuterer sin åndelige orientering, tar sitt utgangspunkt i forholdet til verdenskrigen. Og det er først og fremst verdenskrigens sidste år og freden i Versailles som har været avgjørende for vor generation. Krigens overveldende, gemene brutalitet gik os i
- 5 blodet tilslut og vi blev sløve for den. Men da vi begyndte at forstå at dette forfærdelige at tusener av unge daglig døde på slagmarken, at det skedde likesom blindt og uten mening, uten at skape noget nyt og værdifuldt, da vågnet vi og det gamle ønske blev et levende krav i os: Dette måtte bli den sidste krig!
- 10 Og da vi herhjemme daglig kunde konstatere som et enkelt faktum, at mindreværdige elementer i folket slog sig op og levet høit på elendigheten derute, mens gode og hæderlige led nød, da trådte alt det skakke i vort eget lille samfund frem for os i en mægtig forstørret målestok og vi forstod at uretten var like så meningsløs og motbydelig herhjemme som ute i de store verdensmagter.
- 15 Selv de av os som før syntes det var noget lurvet og smålig ved al politik, vi som bare var optat med at ordne livet så underholdende og behagelig som mulig for os selv, vi begyndte at føle at vi ikke kunde stå utenfor her - det vågnet hos os en følelse av likefrem socialt ansvar. En vei ut av uføret måtte vi finde og det måtte
- 20 være en ny vei, det var derfor en selvfølge at al tænkende ungdom måtte være radikal.
- Til harmen over uretten og avskyen for den meningsløse brutalitet trådte så kvalmen over hykleriet. Jeg skal ikke her komme nærmere ind på hele den
- 25 historie som betegnes ved navnene Wilson og Versailles. Vi husker det var en tid hvor vi ikke kunde åpne en avis uten at læse om kampen for frihet og retfærdig fred, mot despoti og vold. Også sat vi der igjen i en stemning som den Arnulf Øverland har tegnet:

Retten har seiret.

Et folk er sultet ut og slagtet ned

35 Nu har vi fred.

Disse træk hører sikkert til de mest værdifulde ved vor generation - mistro til frasen, til veltalerens store blankslitte ord sammen med en intens følelse av at det må legges et helt nyt grundlag for menneskenes samliv. Men skal vi finde noe
40 nyt uten at bli fanget i svindel og bluff, da må vi ha et reelt grundlag at bygge på. Et slikt økonomisk og filosofisk grundlag mener vi at ha fundet i kommunismen. De viktigste kommunistiske idéer vil være kjendt for de fleste av Dem og jeg skal ikke trøtte med nogen skematisk gjennomgåelse av dem. Jeg vil bare nevne hvorledes netop krigen stillet disse idéer i et klart lys for os.

45 Krigen hadde mange tilfældige årsaker naturligvis. Men intet er klarere end at de avgjørende motiver var først indrepolitiske - at avlede spændingen mellem klassene, dels rent økonomiske - at erobre nye markeder og råstofland på konkurrentenes bekostning. Like ubestridelig er det at det var den økonomiske
50 overklasse sammen med de professionelle krigere, offiserene, som var drivkraften i krigen og drev den nationale følelse ut i en patologisk nationalisme. De store masser, de som gjorde krigen med sine hænder, de blev mer og mer uvillige eftersom myrderiet trak i langdrag og ødela betingelsene for deres økonomiske eksistens. Det spiret hos dem en følelse av at det mellem massene
55 eksisterer et virkelig interessefællesskap tvers over løpegraver og pigtrådgjærder, de fattiges fællesskap mot de herrer som bekjemper hinanden indbyrdes for økonomisk vindings skyld. Denne samfølelsen henger nøie sammen med at massene begynner at forstå den enkle sandhet, at når krigen skyldes økonomisk kamp så kan de bare undgå den ved at slå sig sammen om at rykke ondet op med
60 roten og legge det økonomiske liv om fra blind konkurranse til planmessig samarbeide.

Industriarbeiderne må gå i spissen her. De føler det økonomiske tryk mest knugende. Deres arbeids- og boligforhold bringer dem tettere sammen likesom
65 de blir mest isolert fra de andre samfundslag. Derfor er klassefølelsen mest intens hos dem. De bor i regelen sammenpakket i store byer som overalt ligner hinanden og derfor er det i deres miljø en selvfølge at en grubearbeider fra Sachsen er nærmere i slekt med en grubearbeider i Flandern end med sin tyske

70 arbeidsherre. Derfor må arbeiderklassen være primus motor i arbeidet for at
binde de fattige masser i alle land sammen. Man håner ofte kommunistene for
at de bygger netop på arbeiderklassen som ligger så langt efter i kultur. Det lar
sig jo heller ikke negte at middelstanden, småborgerne, råder over større
intelligens, større kultur ialfald. Men det er like så sikkert at når imperialismen
75 mister herredømmet over de kræfter den selv har sluppet løs, da er det bare
arbeiderne som kan overta styringen. Småborgeren mangler under alle forhold
storsyn og dristighet og mister fuldstændig balancen når en stor politisk og
økonomisk krise bringer forvirring i hans små beregninger. Han står midt
imellem overklassen og arbeiderne og er lykkelig, hvis han kan få sluttet sig til
80 baktroppen i den seirende armé.

Arbeidernes stilling er klar netop fordi de under en slik situation ikke har noget
at miste. Og da gjælder det andre dyder end de parlamentariske. Både den
franske og den russiske revolution vidner høit om primitiv kraft og offervilje,
85 utholdenhet og evne til spontan organisation hos arbeiderne.

Og det er liten grund til at tro at de ikke skal få bruk for slike egenskaper i
fremtiden også. Den verden som er kommet så grundig ut av likevegt, blir nok
ingen småborgerlig idyl i fremtiden. Avisenes telegrammer lærer os hver dag at
90 den gamle verden intet har lært. Reaktionen brer sig overalt. Konkurance,
overproduktion, imperialism - det er de kjendte gamle veier som må føre til
krise og arbeidsløshet, til sult og krig. Og det vil ikke hjelpe om vi prøver å
indbilde os Norge ligger utenfor verden. Vi var ikke utenfor verdenskrigen - vi
fik spekulation og dyrtid med krach etterpå - og de store kriser i fremtiden vil
95 ikke gå vor dør forbi.

Men arbeiderne knurrer alt. Selv om nøden ikke skulde vokse rent fysisk, vil det
hver gang føles mer meningsløst, mindre menneskeværdig. Indtil den dag
kommer som Henri Barbusse taler om: «de millioner slaver som er slynget mot
100 hinanden i dyndets krig av forbrydelsen eller vildfarelsen hæver deres
menneskeansigter, hvori der endelig engang spirer en vilje, og det er klart at den
gamle verden vil bli forvandlet ved det forbund som de, hvis tal og nød er
uendelig, en dag vil bygge mellem sig.» -

105 I enhver krise vil statsmagten være et redskap i overklassens hender, og først når
den er erobret, kan kommunistenes oppbyggende arbeide begynne. Hovedlinjene
i dette arbeide er kjendt av enhver som har sat sig en smule ind i socialisme - det

110 gjælder at vende massenes åndelige kraft mot arbeidet på at hæve produksjonen
og det gjælder på grundlag av den enkelte bedrift at bygge en fælles organisation
for hele landets næringsliv som kan la det planmæssige samarbeide træ istedenfor
den hensynsløse konkurance.

115 Og så tilslut når samfundet har fått makten over hele produktionen, må vi til
grund for fordelingen av produktene lægge den enkle regel at enhver som ikke
undrar sig det fælles arbeide, har rett til det han trenger for at leve. Dermed
avskaffer vi ikke bare al social nød, vi tar også det første skridt bort fra selve
pengekulturen og legger grundstenen til den kultur som istedenfor jaget efter
120 penger setter arbeidets æresfølelse, til det samfund som ikke belønner den
dyktige med materiel overflod, men med den ære at lede sine
arbeidskammerater.

Jeg har ofte hørt folk påstå at kommunismens mål er rent materielt og derfor
uten respekt for individet, den åndelige personlighet.

125 Nu er det jo for det første et faktum at det overalt paralelt med arbeidernes
økonomiske og politiske fremmarsj går et opplysningsarbeide som danner
grundlaget for en egen arbeiderkultur, en arbeiderkultur som vi endnu bare ser
spirene til, men som vil skape en egen selvbevissthet, en egen stilfølelse med rot i
130 arbeidernes særlige livsvilkår - mens man nu i deres stuer bare finder det nips
som er gåt av mode i villakvarterene. Vi husker hvor stor værdi bøndernes
reisning fik for vor nationale renæssance i forrige århundre, og vi har rett til at
tro at arbeidernes frigjøringskamp vil vise at der også «ligger guld i barrer som ei
er myntet ut».

135 Dernæst tror jeg ikke at vor overklasses kulturelle motstandskraft er stort værdt.
Vor tidligere overklasse, embedsstanden, var ofte meget snever, men den var
allikevel bærer av en kultur som til en viss grad var værdifuld. Den overklassen vi
har nu bygger sin stilling bare på penger. Vi kjenner den fra 2den etager og
140 revyteatre, fra kinoer og fotballplasser. Den kan kanskje ha enkelte ting forut for
den gamle - det kan være noget bredt og festlig ved typen - men er den egentlig
kulturbærende?

Men det er de «toneangivende». Det er dem alle småborgerne, de som sitter på
145 kontor fra 9 til 4, stræver med at ligne. De virker alle hvad vi kanskje litt
uretfærdig kalder «amerikanisert» - men det var jo om amerikanerne Knut

Hamsun sa at de bare var muskelklumper og pengesækker.

- 150 Det er ikke en slik kultur som gir respekt for det særprægede og det personlige. Men om vi engang kom dit at det ikke var pengene som gav tonen, at det ikke var økonomisk tryk eller forskjell - at den ene ikke var optat med at være finere end den anden, - kanskje var vi da kommet nærmere den vakre drøm at menneskene en gang skal si til hinanden: Du skal kaste uniformen og være fri.
- 155 Du skal ikke ligne nogen anden, men prøve at realisere dig selv. Vilde da ikke livet folde sig rikere ut, bli mer værdt at leve og vilde ikke varmen og velviljen bli større mellom menneskene. For det er jo sandt som det så vakkert er sagt at det skulde være så uendelig meget mer at leve end bare at være til.
- 160 Nu hører jeg skeptikeren: Skal vi så vende tilbake til jorden igjen. Ja vel, dette er ikke mål som vi når imorgen eller iovermorgen. Men netop nu da striden om de taktiske linjer er så bitter blandt arbeiderne, gjelder det at selve idealet brænder i sinnet så vi ikke forsummer.
- 165 Så marsjerer alle indvendingene op. Vi kan ikke komme ind på forholdet til de forskjellige politiske partiene. Jeg tror heller ikke når alt kommer til alt, at de kommer til at spille nogen avgjørende rolle i kampen om kommunismen. Politikken har hittil stått i et alt for løst forhold til massenes liv til at de forskjellige partienes doktriner skulde sitte særlig fast. Men når kommunismens
- 170 tanker nu blir spredt ut over landet og sænker sig ned i arbeideres og småkårsfolks sind, støter de på en seigere motstander: kristendommen og de forestillinger som knytter sig til den. Men jeg tror at også denne motstand kan knækkes.
- 175 De kristne venter at en stor vækkelse nu skal gå over vort folk og dr. Hallesby sa i Studentersamfundet at han håbet den vilde bli av like stor værdi for vor kultur som Hans Nielsen Hauges i forrige århundre. Men jeg tror ikke på nogen åndelig fornyelse hverken fra Calmeyergaten eller fra nogen av de andre bedehusene. De gamle skumle ord om arvesynd og evig fortabelse, den mørke
- 180 mistro til menneskene, den evige frygt for ikke at isolere sig nok fra verden og vantroen - ingen freidig kampstemning, ingen varme - det hele gir en stemning av kulde og angst. Det er indimellem som det er selve helvedesrædselen som stirrer en imøte. Det er netop i motstand mot, i det at lukke sig til, at slike folk har sin styrke.

Nu er jo ikke dette alle de kristne. Men det er kristenfolket, kjernen og hovedmassen av de virkelige kristne i landet. Og hvis vi tar den anden retning, de såkaldte liberale, og ser bort fra enkelte værdifulde religiøse personligheter og tar
190 bevægelsen som helhet, er det ikke over den noget tandløst og glatt, noget i dårlig forstand liberalt - likesom deres publikum, et tyndt lag av dannede academici, er folk som hverken er kolde eller varme. Bor det nogen positiv kraft i dem, er det over dem nogen korstogsstemning? Er det ikke i selve deres forhold til kristendommen noget relativt, mens enhver livsfrisk og erobrende religion
195 kræver sin mand med hud og hår, absolut?

Vor overklasse og store lag av arbeiderne er alt avkristnet, og jeg tror vi kan si at kristendommen i vort folk er en vikende åndsmagt. Men like sikkert tror jeg at når den overalt stiller sig mot kommunismen, så sker det ut fra et riktig instinkt.
200 For tiltross for alle kompromisser som bare fører til kvaksalveri, er det inderst inde en uforsonlig motsætning i selve måten at se på mellem dem som må se dette liv som noget underordnet, en indvielse til det evige og dem som stiller det ukjendte i bakgrunden og legger tyngdepunktet i livet her, mot Kristusbilledet sætter Faustidealet.

205 Men i den daglige kamp er det ikke de dypeste motsætninger som kommer frem. Når de kristne og mange med dem vender sig mot kommunismen, er det oftest midlene det gjelder. «Dere vil bruke vold,» sier de.

210 Da Friedrich Adeler, den østerrikske socialistlederen som skjød sit lands førsteminister, stod for retten holdt han en tale til dommerne, hvor han stillet dette problem klart og pointert. Talen begynner slik:

«Vi har to store livsanskuelser som kjemper med hinanden i verden. Den ene er
215 kristendommens store lære - du skal ikke dræpe, den virkelige kristendom, ikke den som blir representert av folk som skjender kristendommen, - men den virkelige kristendom som Tolstoi har forkyndt alt længe før krigen: vi skal ikke stå imot det onde, vi skal la os dræpe og aldrig legge hånd på nogen hverken i krig eller revolution. Denne lære har optat mig meget i min ungdom og ligget
220 mig meget nær. Efter den skal man være en virkelig kristen.

Men når man er kommet til den historiske erkjendelse at man allikevel ikke kan og bør være en virkelig kristen i den barbariske og umenneskelige tid vi gjennomlever, da gives det bare et konsekvent standpunkt. Når vi allikevel må

drøpe og la os drøpe, da kan mordet ikke være noget privilegium for de herskende, da er også vi berettiget til voldsmidler. Hvis det er sandt at vi endnu ikke er kommet ind i det menneskeliges tidsalder, da vil vi i det mindste bare øve vold for at tjene menneskehetens idé.» -

230

Den tanke at det ene menneske skal øve vold mot det andet er mig motbydelig. Men det nytter ikke at stå i en slagtummel med korslagte armer og appellere til kristen barmhjertighet. Og de kristne selv bryter daglig den kristne moral, de opretholder fængsel, politi, ja endog militærmagt. Det er nødvendig, sier de. Ja
235 vel, fra socialt synspunkt, men kristelig kan det da umulig være. Men kom så ikke og forlang at arbeiderne skal vende det høire kind til. Det er fysisk vold når arbeiderne sættes på gaten og sulter, og uten det er en revolution utånelig. Det er en selvfølge at de i en slik situation har rett til at ta sig selv tilrette i det øieblik deres ansvarlige ledere ser at chansen er så stor at den er risikoen værd. Og hvis vi
240 føler sandheten av digterens ord at det ikke bare er vor rett at leve livet solfylt og rikt, «det er også vor stormende plikt», har vi ikke så allesammen en følelse av at det er likefrem uværdig at vende det andet kind til, at følge den moral som Kristus selv brøt da han med svepen jog krømmerne ut av templet og kaldte farisæerne «I øgleunger».

245

Man fortæller om formanden i den ekstraordinære kommission i Rusland, han som organiserte terroren, at han i hele sit lange revolutionære liv hadde som princip alltid at påta sig det ubehageligste arbeide blandt kammeratene. Da han sat som politisk fange i Warschau, påtok han sig at tømme latrinene for alle
250 fangene. Slik bør enhver bruk av vold i kommunismens tjeneste betragtes. Et høist ubehagelig arbeide som indimellem kan være nødvendig selv om det river i næsen. -

255

260

Foruten alle de velvillige og faderlige råd som ungdommen har fåt høre i disse dager, høres også enkelte bekymrede røster. Vi får igjen høre alt hvad ungdommen mangler. Vi hører klager over at den mangler vilje og idealitet. Slike skrik efter vilje røber bare tomheten hos dem som skriker. Stil positive mål og det skal nok vise sig at det er vilje og idealitet nok til at kjæmpe sig frem mot dem. Kommunismen stiller Dem et slikt mål. Den kalder på arbeidskraft og offervilje. Den kalder på den religiøse ild, som er sluknet i Kristi kirke. Og det er en høi himmel over vor kamp. Det styrker og utvider sindet at tænke på at det overalt i verden er ungdom som gjennom svære vanskeligheter strir sig fremover mot vort ideal, vor fremtid.

265

Det er meget i os som står imot og det er gudbedre ikke mange av os som holder mål. Men allikevel - la os stille vort liv så høit at det ikke bare blir latterlig når vi nævner Maxim Gorkis stolte ord: Eders liv skal være et heltedigt!

270

Kilde

Mot Dag nr. 2, 1921, s. 19-23.

275

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hvorfor-jeg-er-kommunist>

280

285

290

295

300